

Wykład 8

Wykresy fazowe – część 2

Grzegorz Karwasz

- Wg M. Blicharskiego, Wprowadzenie ...
i S. Prowansa, Struktura Stopów

Spis treści

- Przykłady wykresów – klasy mieszalności
- Krzywe stygnięcia
- Mieszaniny składników (np. Bi/Cu)
- Stopy z eutektyką (srebro jubilerskie)
- Związki intermetaliczne
- Przykłady złożone (np. brąz)

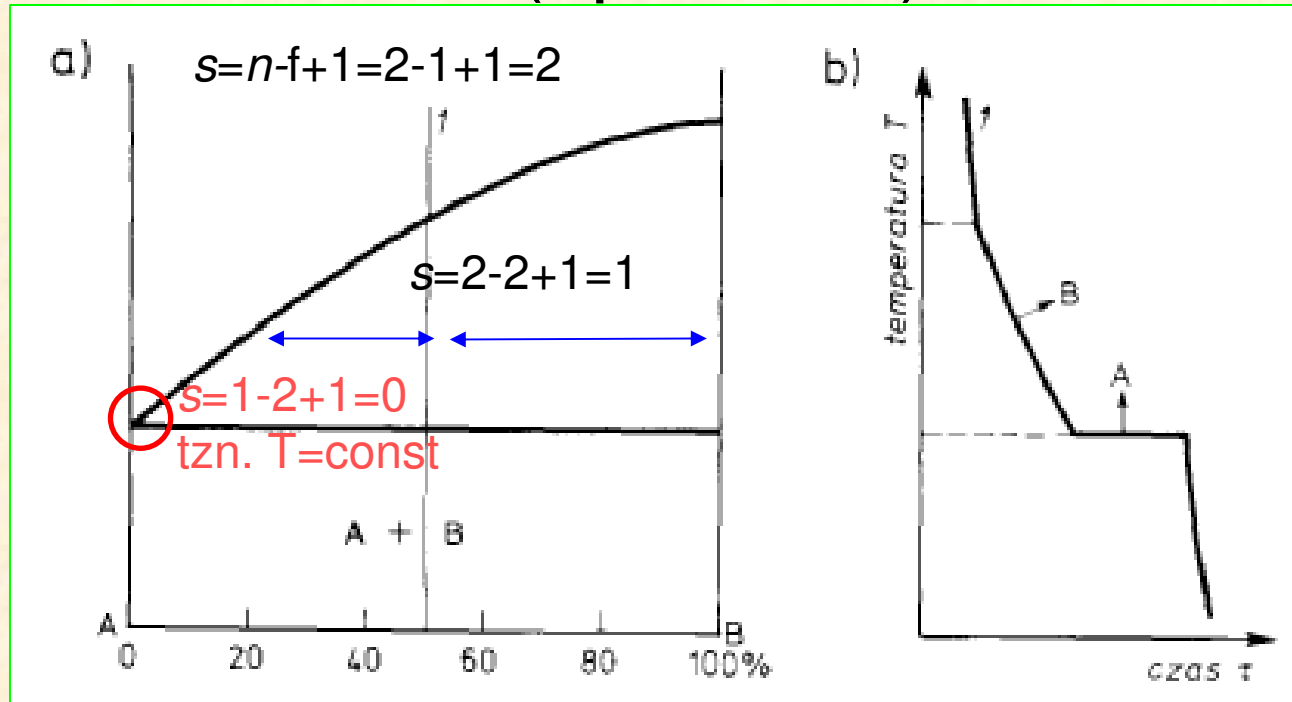
Przykłady wykresów – klasy mieszalności

TABLICA 4.1

Typy prostych układów dwuskładnikowych

Roztwory stałe nieograniczone	Mieszaniny składników		Mieszaniny roztworów stałych	
	z eutektyką		z perytektyką	z eutektyką
Ag-Au Au-Pt Bi-Sb Cd-Mg Co-Ni Cr-W Cu-Ni Ge-Si Mo-Ti Mo-W Nb-Ti Ta-Ti	Au-Cu Au-Ni As-Sb Co-Ir Cr-Fe Cr-Mo Cr-Ti Cu-Mn Fe-V Mn-Ni Ni-Pd Ti-V	Ga-Ge Ga-Si Ge-Sn Sb-Si Si-Sn	Ag-Si Al-Sn Au-Si Be-Si Bi-Cd Bi-Cu Nb-Th	Ag-Pt Au-Fe Co-Cu Co-Os Mo-U Pt-Re Pt-W Ti-W
				Ag-Cu Ag-Pb Al-Zn Bi-Sn Cd-Pb Cd-Zn Cr-Ni Cr-Pd Pb-Sb Pb-Sn Sn-Zn

Krystalizacja – układ bez eutektyki (np. Cu-Bi)

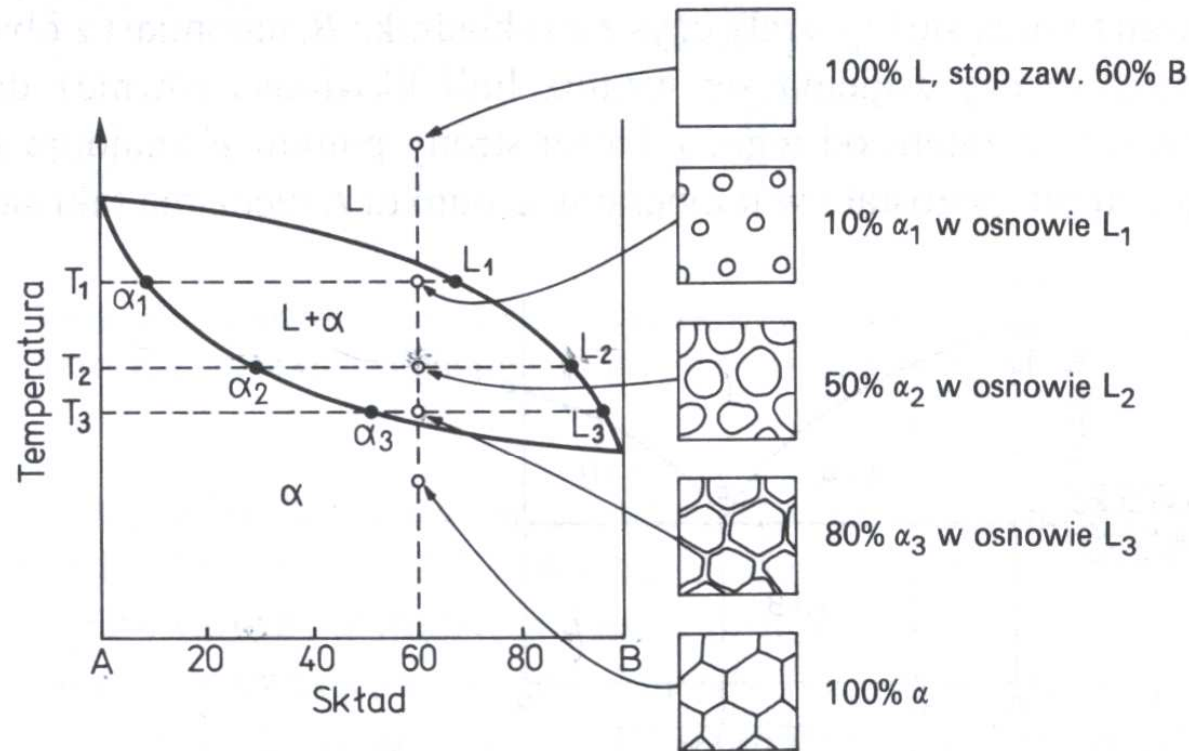
Dwa składniki **nie mieszające** się, bez punktu eutektycznego:
najpierw krystalizuje składnik trudnotopliwy, później łatwotopliwy.

Reguła dźwigni pozwala obliczyć ilość cieczy i składnika stałego
w każdej temperaturze: w zaznaczonej temperaturze więcej jest
cieczy a mniej kryształków B; ale w samej cieczy jest już tylko
ok. 10% składnika B.

Zob. <http://www.metallurgy.nist.gov/phase/solder/bicu.html>

Źródło: S. Prowans, Struktura stopów

Układ doskonale mieszający się (np. Ag-Au)

RYS. 6.9. Tworzenie mikrostruktury w stopie układu o nieograniczonej rozpuszczalności składników w stanie stałym. Rozpatrywany stop zawiera 60% składnika B. W zakresie dwufazowym ilość każdej fazy w stopie jest określona regułą dźwigni

Blicharski, Wstęp do inżynierii materiałowej

Zakładamy chłodzenie tak wolne, aby w każdym momencie była możliwa dyfuzja składnika nadmiarowego z kryształu do cieczy

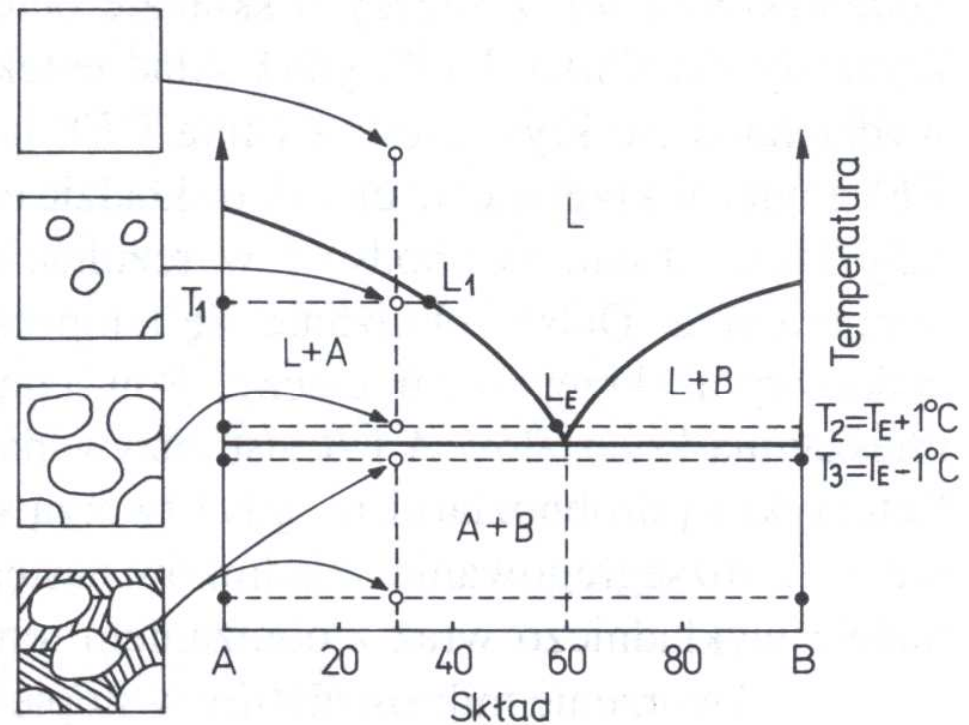
Krystalizacja – układ z eutektyką

100% L, stop zaw. 30% B

20% kryształów A w osnowie L_1
(tj. cieczy)

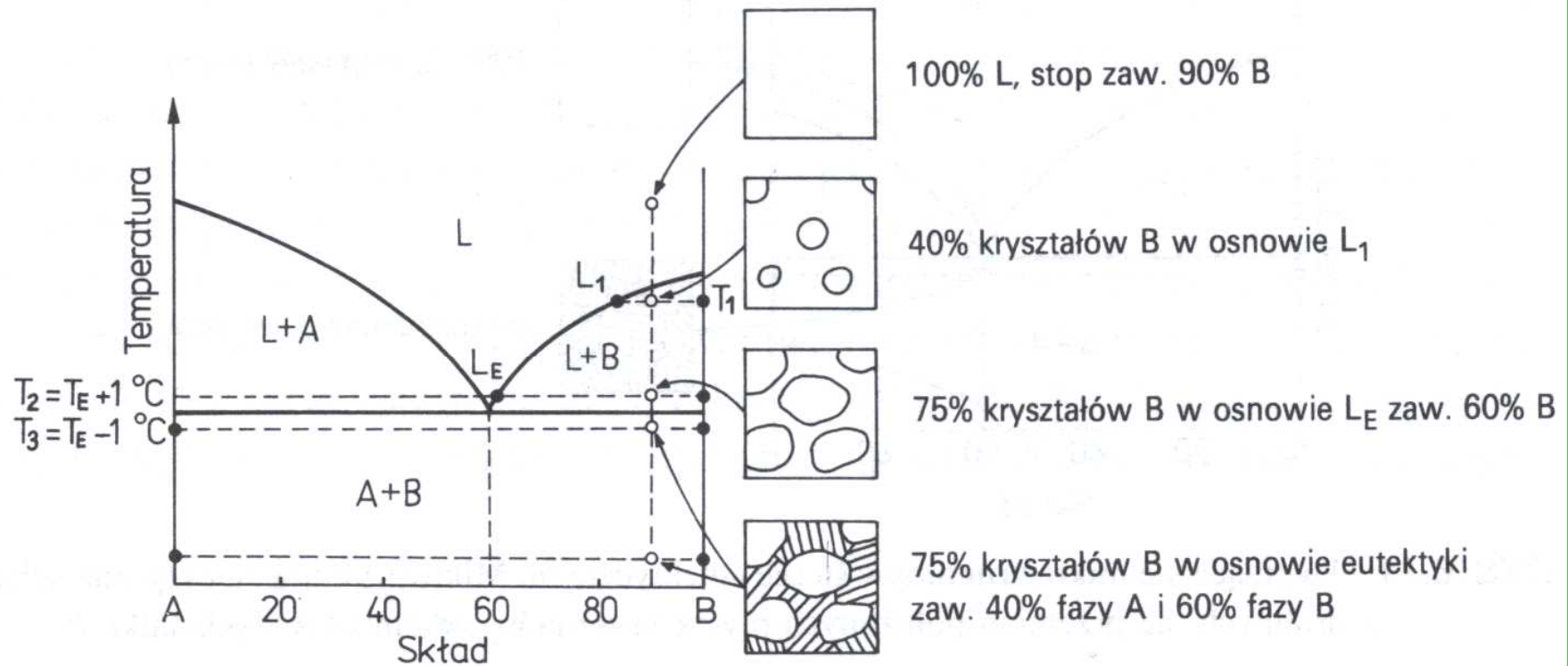
50% kryształów A w osnowie
cieczy L_E zaw. 60% B

50% kryształów A w osnowie eutektyki
zaw. 40% kryształów A i 60% kryształów B

RYS. 6.12. Zmiany mikrostruktury w stopie podeutektycznym podczas bardzo powolnego chłodzenia

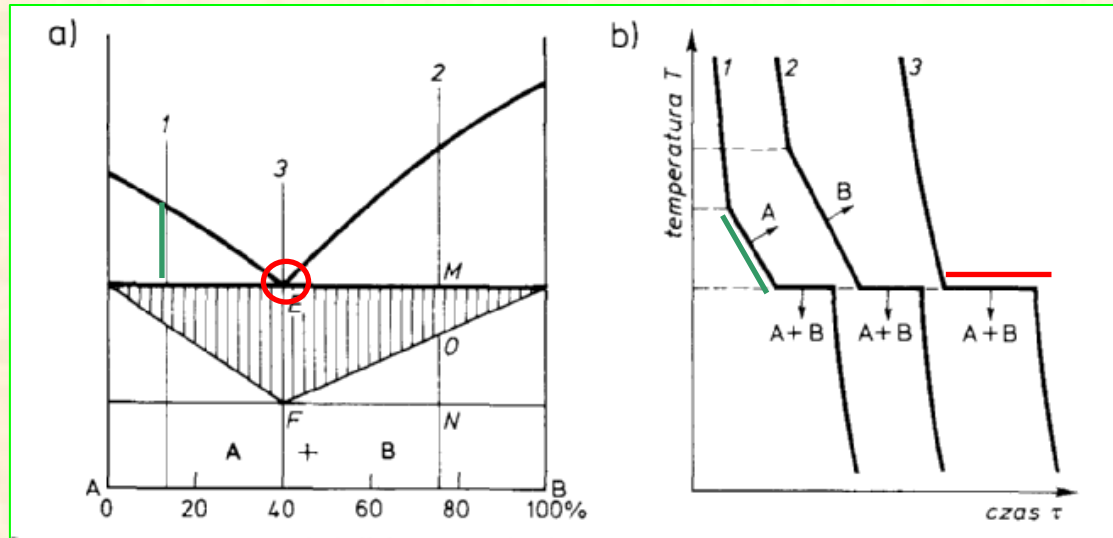
Krystalizacja – układ z eutektyką

RYS. 6.13. Zmiany mikrostruktury w stopie nadeutektycznym podczas bardzo powolnego chłodzenia

Źródło: Blicharski, Wstęp do inżynierii materiałowej

Krystalizacja – układ z eutektyką

Mieszana z eutektyką:

Przykład 1)

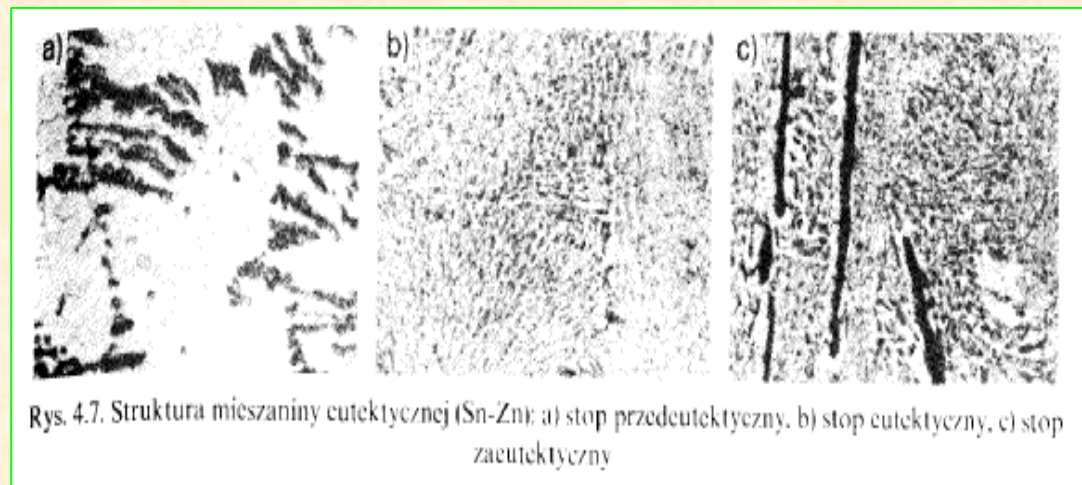
Najpierw krystalizuje składnik A, roztwór ubożeje w ten składnik, aż to osiągnięcia temperatury eutektyki;

następnie krystalizuje eutektyka, o stałym składzie – jednocześnie wydzielają się kryształy A i B

Eutektyka = 1 składnik; $s=1-2+1=0$; czyli $T=\text{const}$

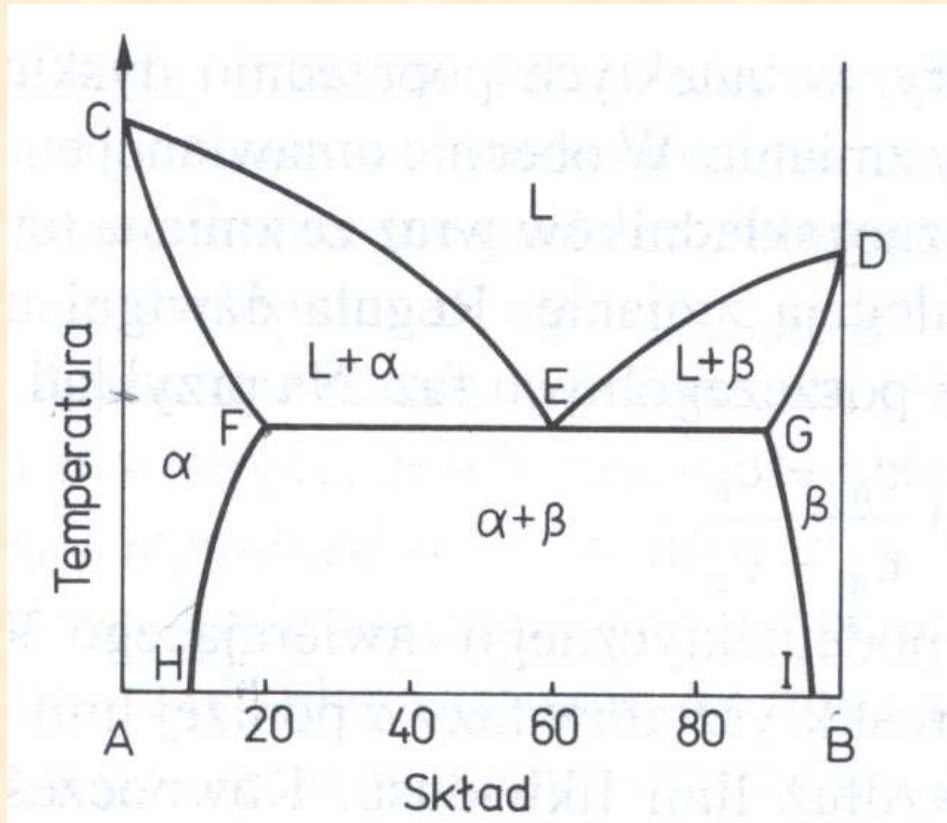
Przedeutektyczny (1):
duże kryształy Sn
+ drobna eutektyka (Sn/Zn)

Nadeutektyczny (2):
duże kryształy Zn
+ drobna eutektyka (Sn/Zn)

Eutektyka z ograniczoną rozpuszczalnością (0)

Liquidus: CED
Solidus: CFEGD

Faza α : B rozpuszczony w A
Faza β : A rozpuszczony w B

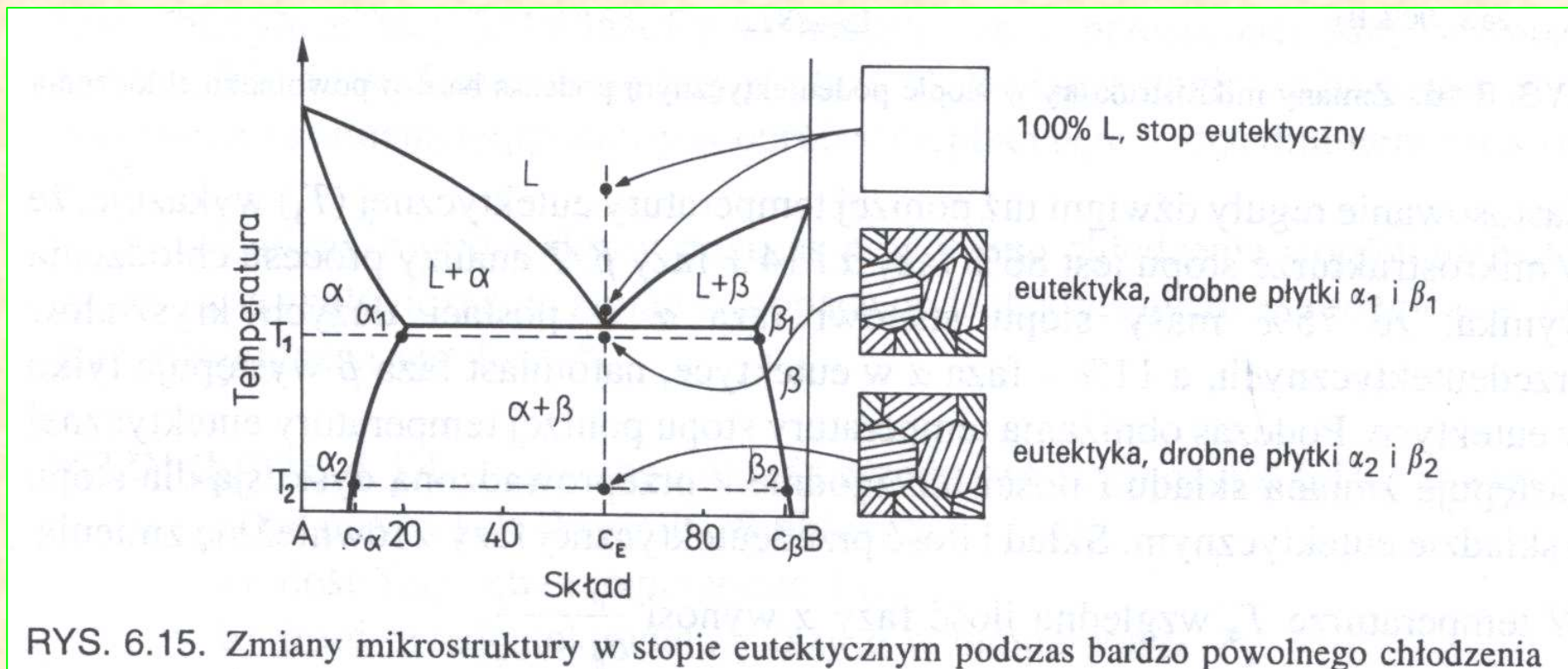
W punkcie eutektycznym
zachodzi przemiana:
 $liquidus \leftrightarrow \alpha_F + \beta_G$

W miarę dalszego obniżania
temperatury zmniejszają się
rozpuszczalności A w B i viceversa

O ile chłodzenie będzie powolne,
składy faz α i β będą odpowiadały
punktom H i I, odpowiednio

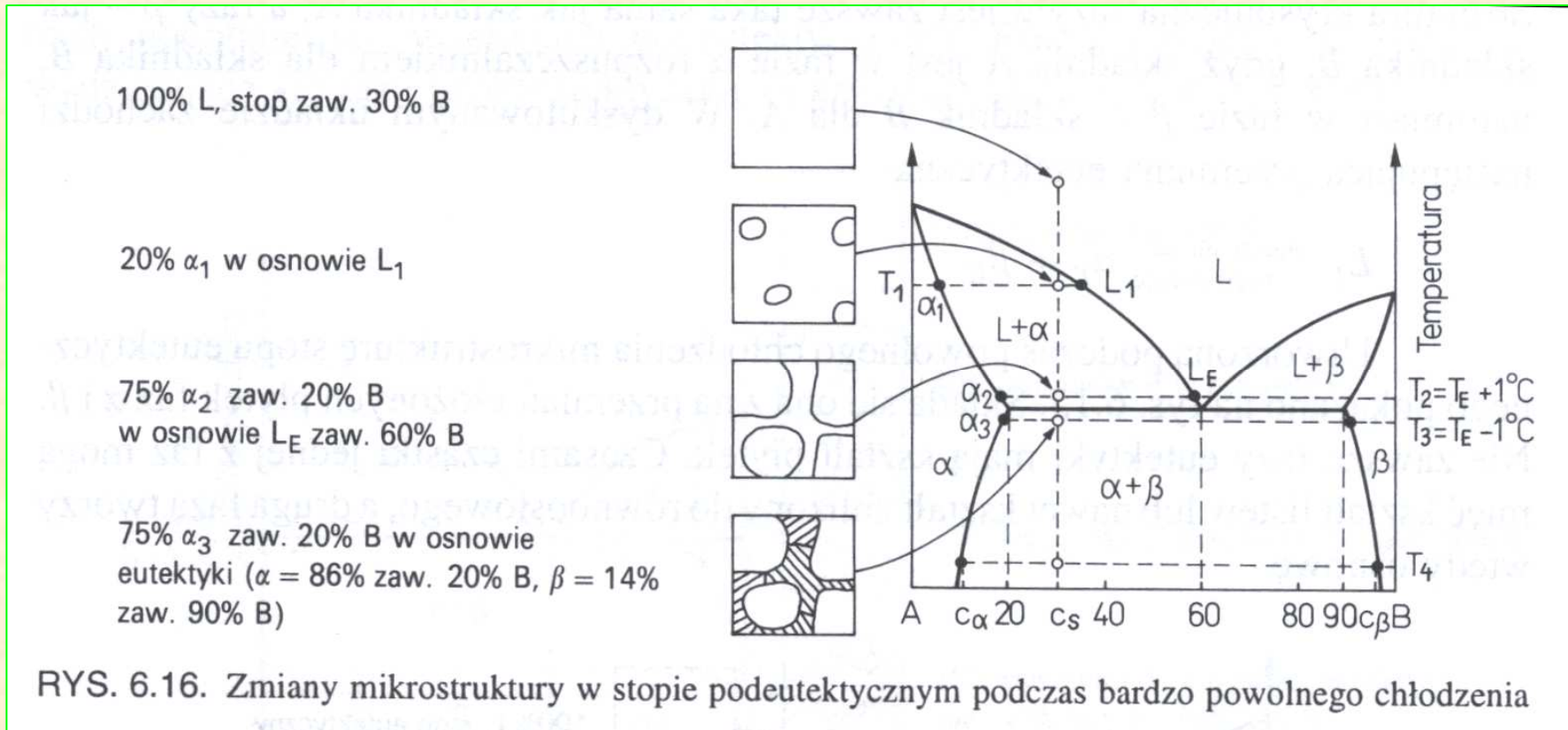
Eutektyka z ograniczoną rozpuszczalnością

1) Stop eutektyczny

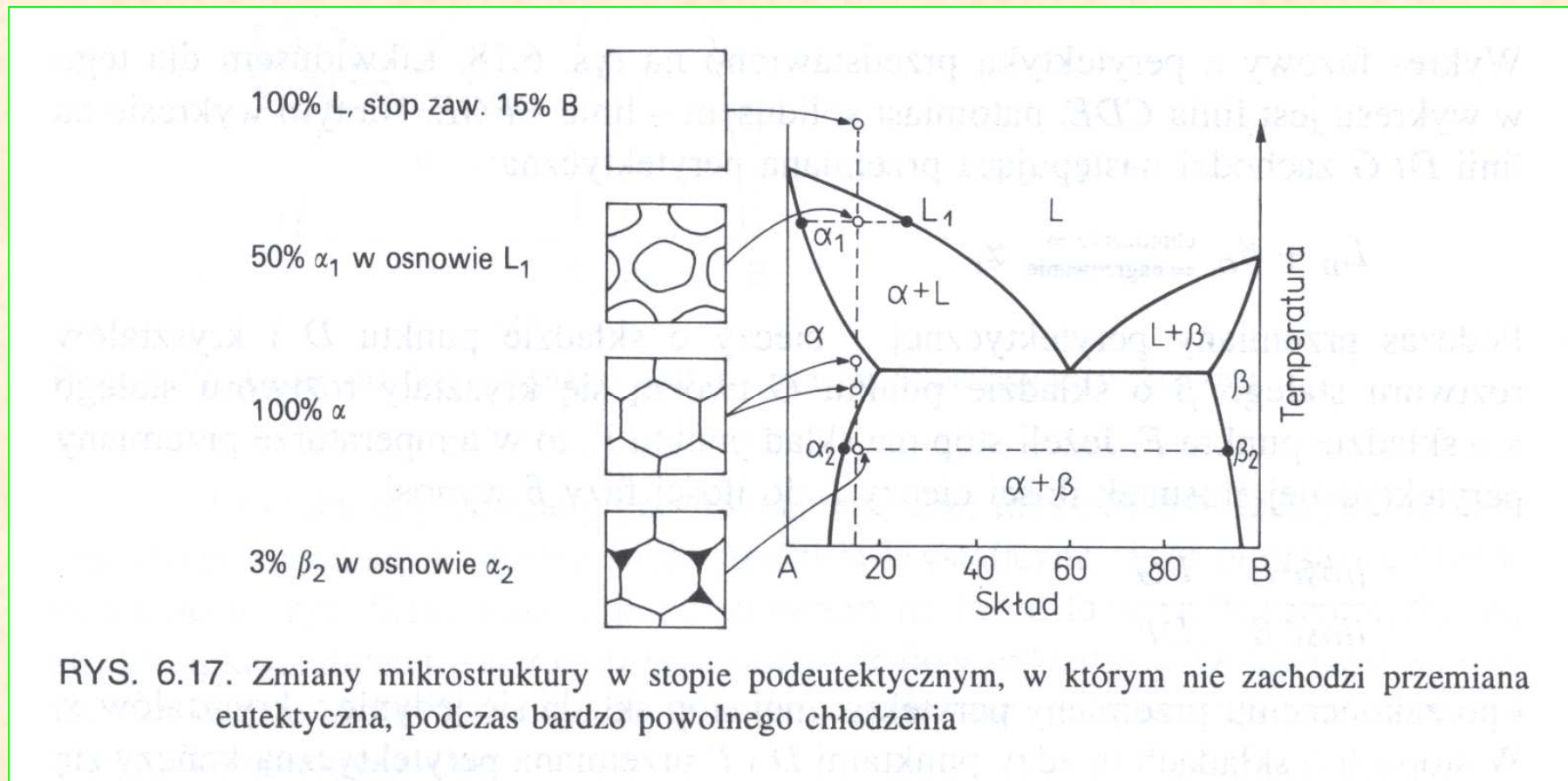
Eutektyka z ograniczoną rozpuszczalnością

1) Stop pod-eutektyczny, z przemianą eutektyczną

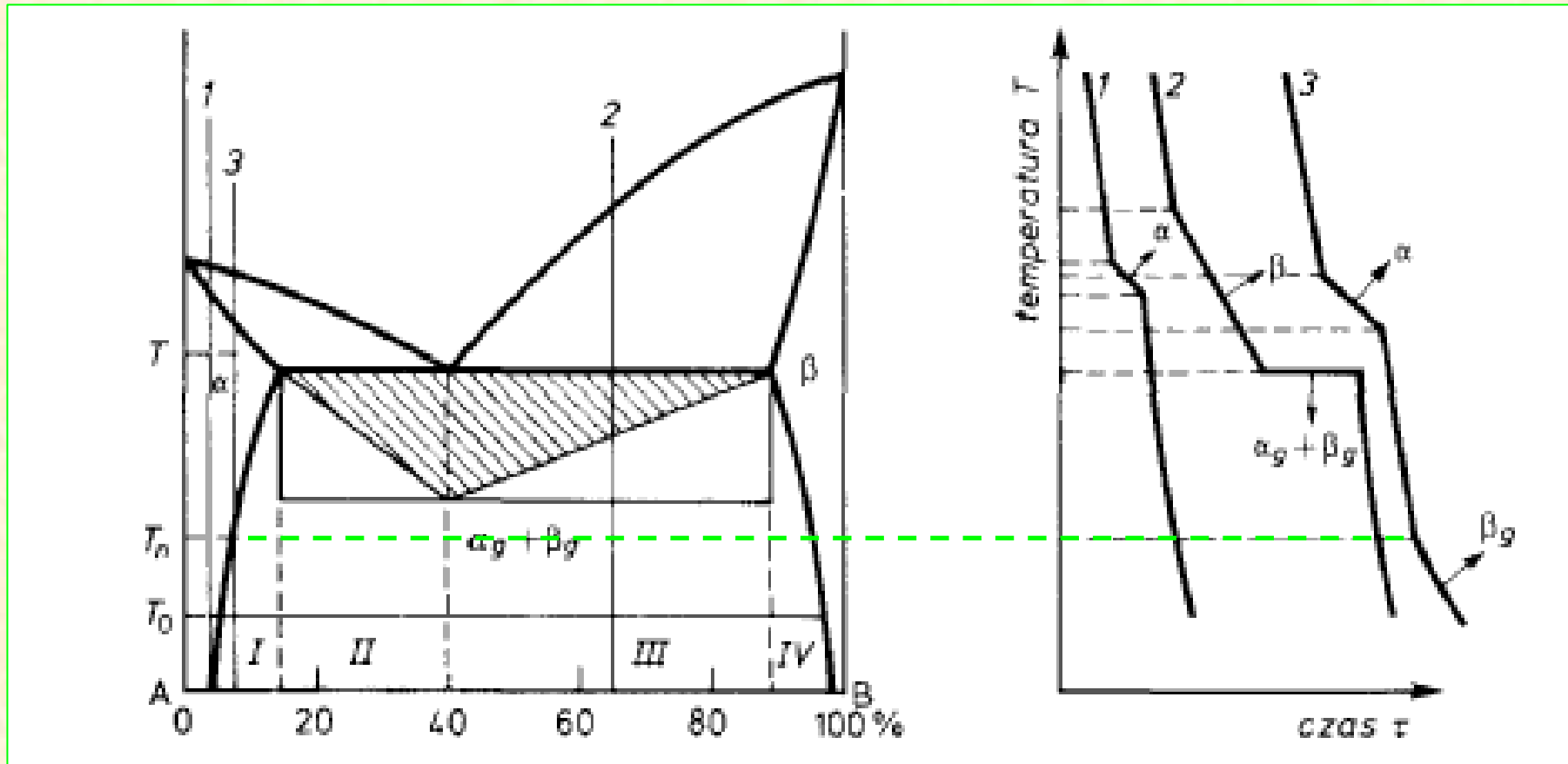

Eutektyka z ograniczoną rozpuszczalnością

2) Stop pod-eutektyczny, poniżej α_F

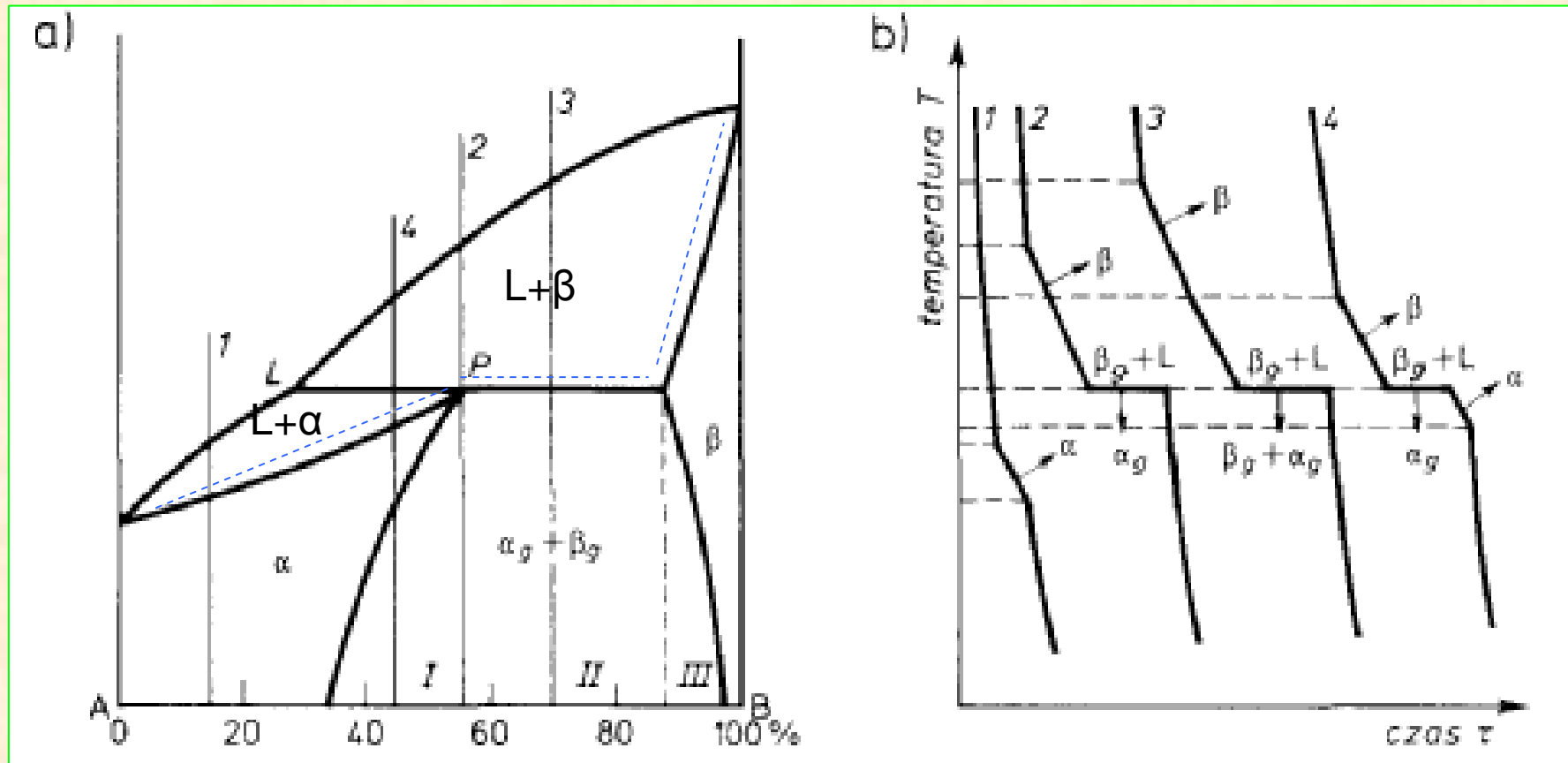
Eutektyka z ograniczoną rozpuszczalnością

Eutektyka + fazy rozpuszczone

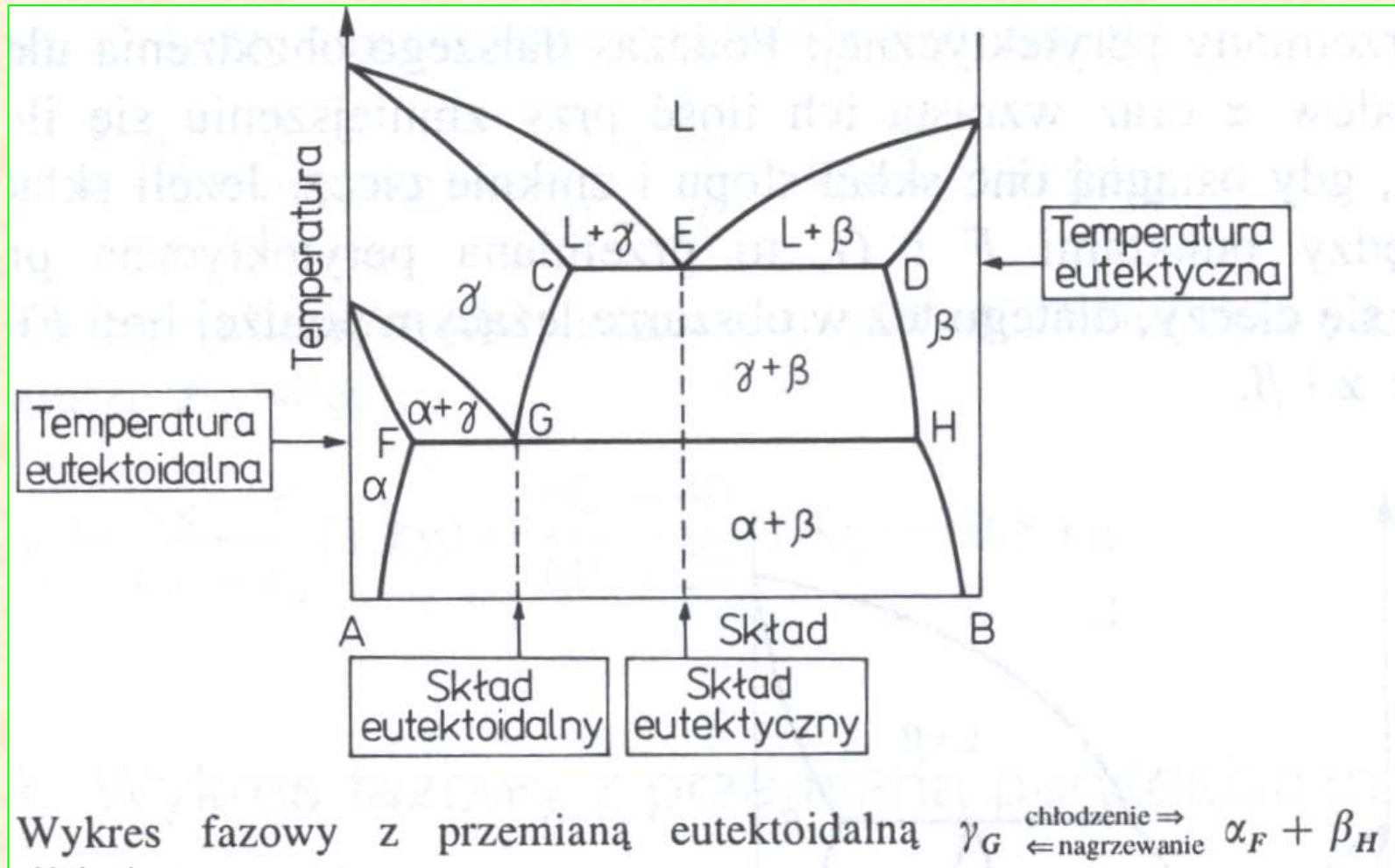
Linia 3) przemiana wydzielania poniżej temperatury T_n

Krystalizacja – układ z perytektyką

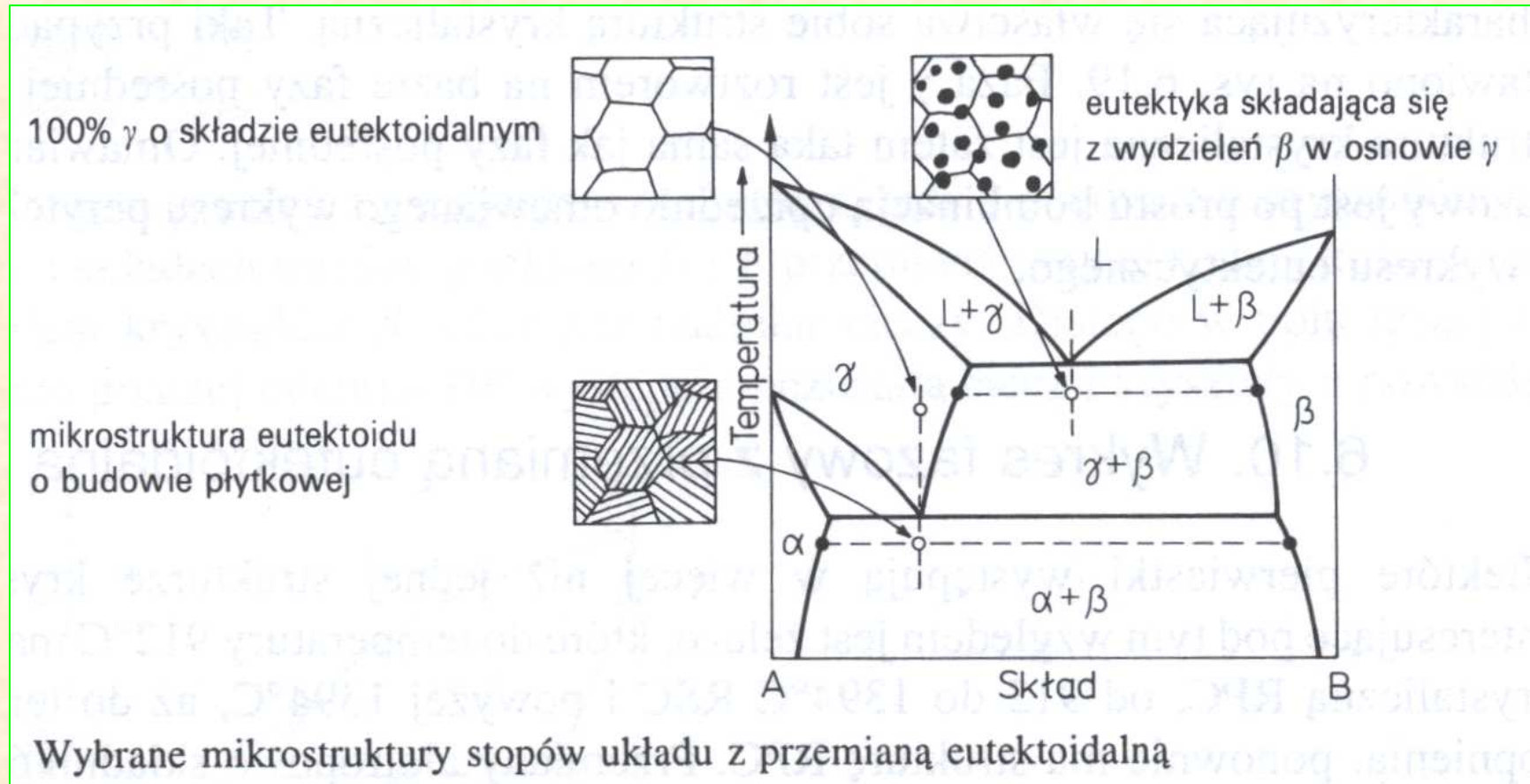
Przemiana perytektyczna (punkt P) – z cieczy o składzie punktu L i zawierającej zawieszony kryształki fazy β_g wytrąca się, w stałej temperaturze, nowa faza stała α_g

Przemiana eutektoidalna

G – punkt eutektoidalny $\approx$ punkt eutektyczny, ale w fazie stałej

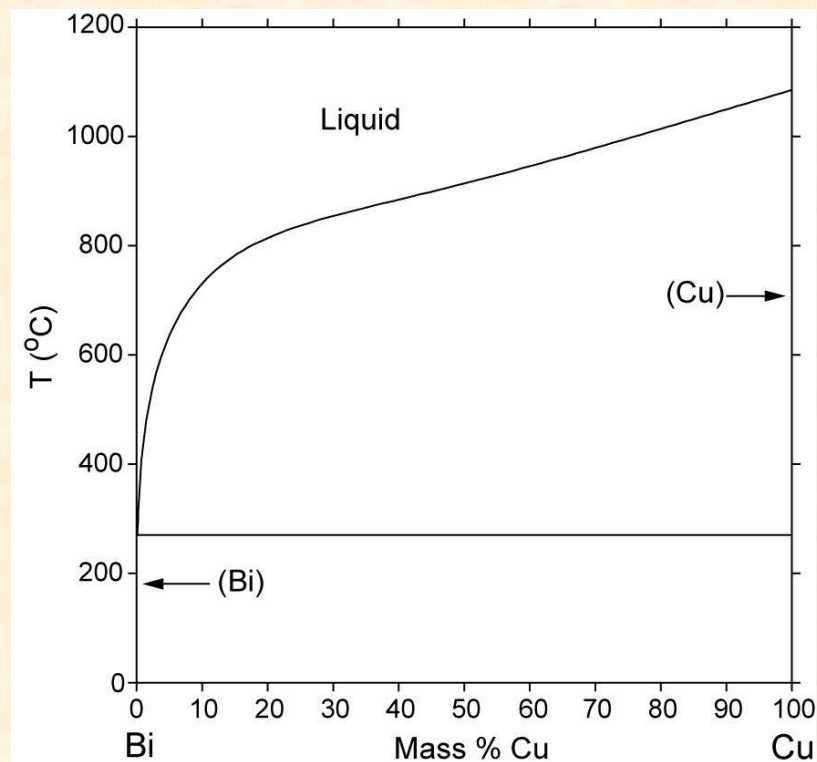
Przemiana eutektoidalna

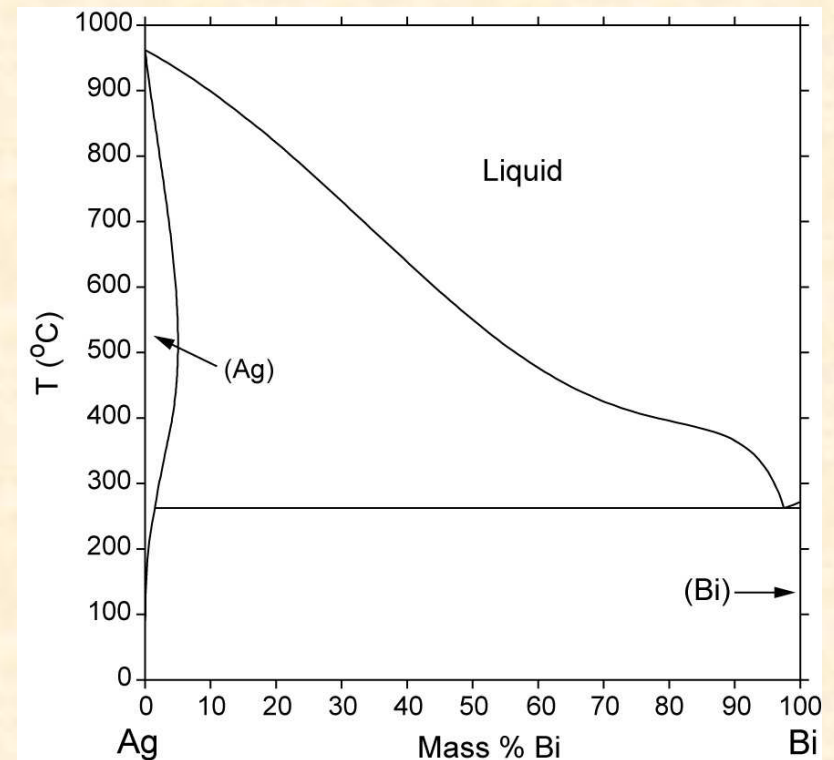

Przykłady – mieszaniny składników

1) Eutektyka = faza 1 (Bi-Cu)
brak rozpuszczalności Bi/Cu

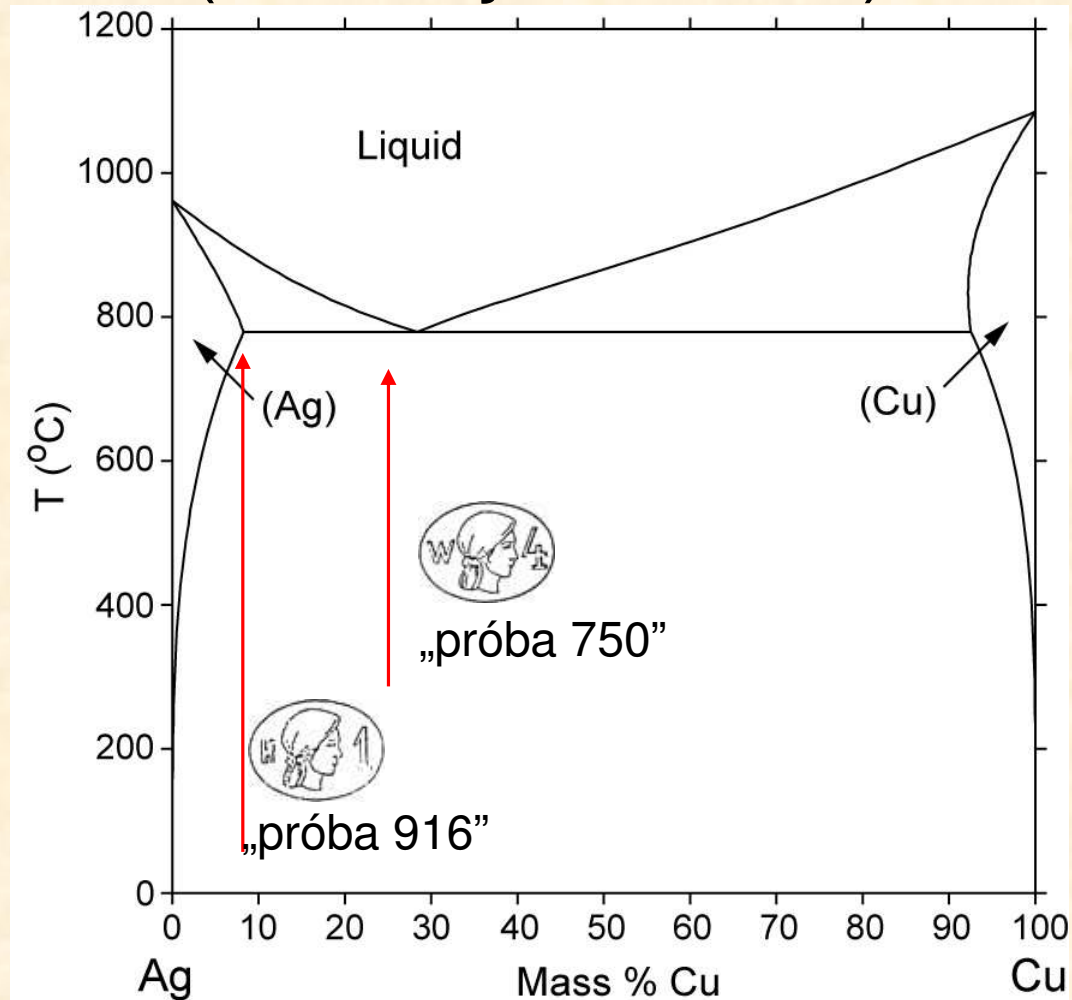

2) Faza rozpuszczalności
(Bi w Ag) tylko w podwyższonej T

<http://www.metallurgy.nist.gov/phase/solder/agbi.html>

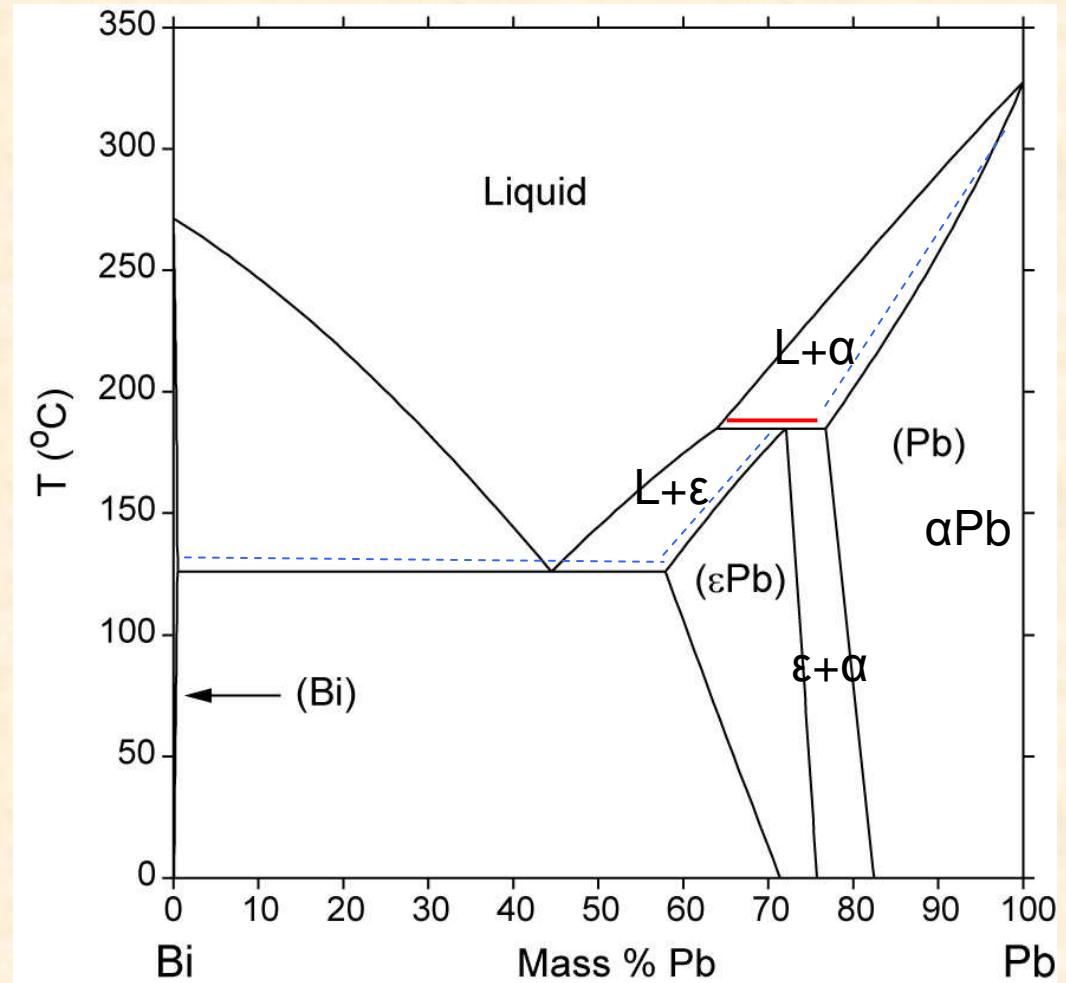
Eutektyka + roztwory stałe (srebro jubilerskie)

Przemiana perytektyczna

Przemiana perytektyczna=
dwie fazy Pb w cieczy:

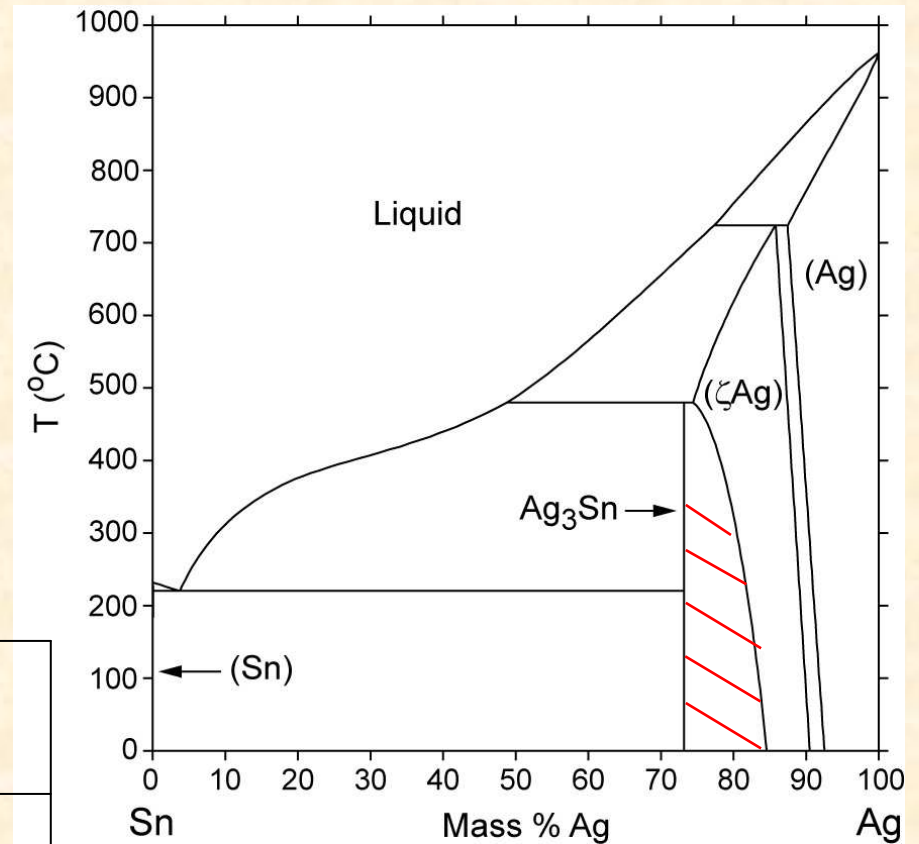
- 1) $L + \alpha$
- 2) $L + \beta$

Przykłady (Ag:Sn)

Związki intermetaliczne
(Ag₃Sn)

Phase	Strukturbericht Symbol	Common Names	Model*
Liquid	n/a	L	(Ag,Sn) ₁
Fcc	A1	(Ag)	(Ag,Sn) ₁ (Va) ₁
Hcp	A3	(zeta Ag)	(Ag,Sn) ₁ (Va) _{0.5}
Bct	A5	(Sn), (beta Sn)	(Ag,Sn) ₁
Ag ₃ Sn	D0alpha	epsilon	(Ag) _{0.75} (Sn) _{0.25}

<http://www.metallurgy.nist.gov/phase/solder/agbi.html>

Przykłady (Cu:Sn = brąz !)

